

PILAR – Barnevernstrategi 2021 - 2025

VÅR AMBISJON

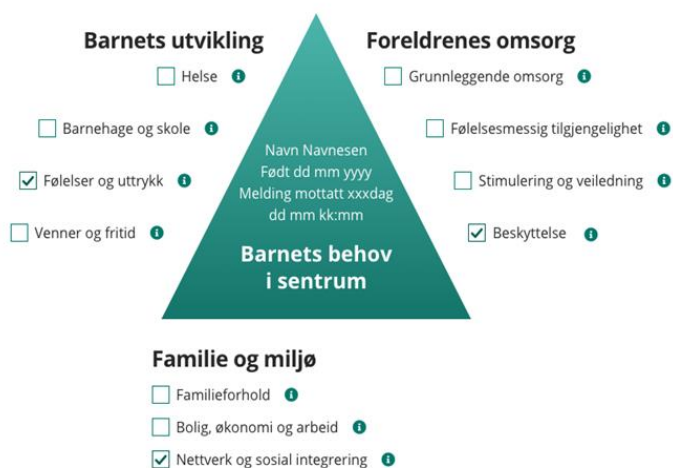
Sentrene i Pilar skal bidra til å styrke kompetansen og kvaliteten i de tjenestene barnevernet yter. Vi skal være en tjeneste for tjenestene, og skal bistå ledere og ansatte i kommunalt og statlig barnevern med å tilby kvalitetsforbedring og tjenesteutvikling, samt undervisning og kunnskapsformidling. Vårt arbeid skal gi *effekt helt ut ved* å hjelpe ansatte og ledere å omsette kunnskap til ny praksis. Vårt kvalitetsforbedringsarbeid ute i barneverntjenestene skal bidra til *varig praksisendring*, og vår undervisnings- og formidlingsaktivitet skal gi *økt kompetanse* til tjenestenes ansatte.

Vårt kvalitetsforbedrings- og tjenestestøttearbeid ute i tjenestene skal kjennetegnes av samarbeid og gjensidig læring. Barnevernet er ulikt organisert fra kommune og til kommune og har ulike forutsetninger og innganger til å løse sitt oppdrag. Sentrene i Pilar skal kjennetegnes av prosessledelse som baserer seg på anerkjent implanteringskunnskap, hvor vi bruker metoder og verktøy for å sikre at kunnskapen vi formidler kan omsettes til praksis i alle tjenestene vi møter. Vi skal forstå og ta utgangspunkt i den enkelte tjenestes behov, og vi skal sørge for at vårt arbeid gir effekt helt ut.

Mål for perioden.

1. Sentrene i Pilar skal legge et felles rammeverk for forståelsen av barns behov til grunn for tjenestestøtte og undervisning rettet mot barnevernet
2. Sentrene i Pilar skal utvikle felles moduler og programmer rettet mot behovsområdene a) barns utvikling, b) foreldres omsorg og c) familie og miljø. Modulene skal baseres på det som allerede eksisterer av tilbud der det foreligger eller utvikles.
3. Lederstøtte og implementeringsstøtte for pilars moduler og programmer skal være basert på Pilars implementeringsmodell.

Mål 1: Alle sentrene i Pilar skal legge et felles rammeverk for forståelsen av barns behov til grunn for tjenestestøtte og undervisning rettet mot barnvernet.

Barnets behov i sentrum («trekanten») beskriver sentrale utviklingsbehov for barn. Den er basert på sammenligninger av Kvellomalen (mye brukt i Norge), «Barns behov i centrum» (BBIC; Sverige), og «integrated childrens system» (ICS; Danmark) [ref; evaluering av kvellomalen]. I arbeidet med barnevernfaglig kvalitetssystem tar Bufdir utgangspunkt i denne tredelingen for å systematisk kartlegge barns behov langs tre dimensjoner og 11 behovsområder (se illustrasjon). BUFDIR arbeider med en anbefalt nasjonal mal for barnevernsarbeid, og «trekanten» vil legges til grunn i dette arbeidet. Sentrene i Pilar skal legge denne trekanten til grunn for sine leveranser og bidra til at barnevernet leverer tiltak og tjenester som møter disse behovene. (Se vedlegg A for en utdyping av trekanten.)

Mål 2: Sentrene i Pilar skal utvikle felles moduler og programmer rettet mot behovsområdene a) barns utvikling, b) foreldres omsorg og c) familie og miljø.

Tiltaksmoduler kan utvikles i samarbeid mellom sentrene der det er formålstjenlig, men kan også utvikles ved hvert senter der de har spisskompetanse og/eller særlige oppdrag i tildelingsbrev. Om de utvikles og forvaltes i felleskap eller ved hvert enkelt senter kan slike moduler leveres enkeltvis eller være delleveranser i større prosjekter og programmer som utvikles i Pilar. Dette gjør det mulig å organisere felles kompetansehevingsprogrammer på tvers av sentrene samtidig som hver senteres egenart og unike bidrag kan synliggjøres.

Barnevernets behov for kompetansetjenester kan organiseres rundt tjenesteområder: Akuttbarnevern, Kommunale barneverntjenester (herunder fosterhjemsoppfølging og ettervern), Statlig barnevern (herunder institusjonsarnevern) og tilsynsmyndigheter. Det er et mål at Pilar i strategiperioden skal iverksette arbeidet med felles prosjekter som dekker disse tjenesteområdene. (Se vedlegg B for utdyping om barnevernets tjenesteområder.)

I strategiperioden skal det særlig legges vekt på

1. Læringsnettverk i kommunalt barnevern
2. Grunnmodell i kommunalt barnevern
3. Opplæringspakker for barneverninstitusjoner
4. Faglig kvalitetssikring og beslutningsstøtte for tilsynsmyndigheter.
5. Videreutvikling av tjenestestøtteprogrammet

Mål 3: Sentrene i pilar skal utvikle felles prosessledelsesmoduler basert på pilars implementeringsmodell som skal bidra til god lederstøtte og implementering av fagmoduler.

Pilar har vedtatt et grunnriss for en implementeringsmodell som beskriver sentrale elementer for å sikre god implementering. Selv om hvert senter innholdsmessig kan levere ulike kompetanse og/eller tiltaksmoduler basert på tildelingsbrev mv, skal sentrene tilstrebe å legge til grunn et felles implementeringsrammeverk. Utviklingsprosjekter (se over) som er en del av Pilars barnevernstrategi bør også inneholde beskrivelser av hva hvilke arbeidsformer og implementeringsstrategier som skal anvendes. Det anbefales at det med utgangspunkt i Pilars implementeringsmodell jobbes videre må beskrive metoder/strategier for formidling og implementering som er særlig relevante for fagmoduler beskrevet i mål 2.

Organisering av arbeidet.

Arbeidsgruppen foreslår at arbeidet med å gjennomføre strategien skjer ved å opprettholde den virksomhetsovergrepene strategigruppen. Gruppen foreslås å rapportere til Pilars ledermøte. Det foreslås at man opprettholder strukturen med å ha en representant fra henholdsvis RVTS øst og RVTS sør, to fra RBUP og en fra Pilar. Det bør være et medlem som koordinerer arbeidet fra Pilar. Medlemmene i fra sentrene har ansvaret for å forankre og koordinere arbeidet i arbeidsgruppen i sine respektive sentre.

Vedlegg A: utdypende om trekanten.

«Trekanten» er basert på et økologisk rammeverk og kategoriserer barns behov i tre grupper som også gir retning til hvilke tiltak barnet har behov for.

1. *Barnets utvikling* handler i stor grad om individuelle forhold ved barnet. Disse forholdene kan handle om fysisk eller psykiske helseutfordringer¹, fungering i barnehage eller skole, følelsesmessig og atferdsmessig utvikling eller fungering i sosiale relasjoner blant venner og i fritid. Eventuelle plager og utfordringer på disse områdene vil påvirke barnets egen utvikling, trivsel og fungering. Slike plager kan utløses av kontekstuelle faktorer (e.g. mobbing, foreldres omsorgskompetanse), individuelle faktorer hos barnet (e.g. temperament, medfødte syndromer) eller en kombinasjon. Uavhengig av hva som utløser det vil problemer langs denne akse innebære at barnet sliter med noen utfordringer de har behov for å hjelpe til å håndtere. For eksempel vil et barn som utvikler atferdsproblemer på grunn av omsorgssvikt ofte ha behov for hjelp til å håndtere disse individuelt selv om foreldrene får veiledning som forbedrer omsorgskapasiteten deres.

Dette peker i retning av en viss type tiltak som handler om at barnet bør få hjelp (enten via omsorgsgivere, fosterforeldre, ansatte i barneverninstitusjoner eller individuelt) til å håndtere disse utfordringene for å fungere bedre. Et eksempel er hvordan man bør møte og legge til rette for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, vold eller overgrep (e.g. traumesensitiv omsorg). Et annet kan være å sørge for å henvise barn til riktig ekstern hjelpende instans (e.g. barnehabilitering, PP-tjeneste, psykisk helsevern)

2. *Foreldrenes omsorg* handler om foreldrenes kapasitet/kompetanse til å ivareta allmenne omsorgsoppgaver (i.e. alle barn uavhengig av individuelle forutsetninger har noen grunnleggende behov som det er foreldrenes jobb å tilby). Dette handler om ivaretagelse av a) grunnleggende omsorgsoppgaver som er nødvendig for sunn utvikling (mat, hygiene, medisinske behov, hverdagsrutiner), b) følelsesmessig tilgjengelighet (stabilitet i kontakt, følelsesmessig regulering, følelsesmessig støtte), c) stimulering, veiledning og grensesetting og d) barnets sikkerhet og beskyttelse.

Også her peker behovskategoriene i retning av visse typer tiltak. Punktene «grunnleggende omsorg», «følelsesmessig tilgjengelighet» og «stimulering og veiledning» handler i stor grad om allmenne foreldreferdigheter som er nødvendige for sunn utvikling. Punktet «barns beskyttelse» er av en annen alvorlighetsgrad. Mens problemer med foreldreferdigheter ofte handler om fravær (i.e. manglende forutsigbarhet og trygghet, manglende stimulering og grensesetting, manglende kontakt og emosjonell tilgjengelighet), handler beskyttelse mer om aktiv tilførsel ting som skader barn (i.e. vold, overgrep). Tematisk foreldreferdigheter mot tiltak hvor foreldre må tilføres kompetanse gjennom ulike former for foreldreveiledning. Beskyttelse peker på tiltak som typisk handler om å forhindre pågående skadelige og traumatiserende omsorgsbetingelser².

¹ Fysisk og psykisk helsetilstand vil ofte handle om tilstander som barnet trenger hjelp til fra helsevesenet. Særlig når det gjelder psykiske lidelser og plager vil det være en utfordrende overgang mellom dette og f. eks følelsesmessig og atferdsmessig utvikling. Barnevernet skal ikke behandle helseplager, men trenger nok kompetanse til å vite når man skal iverksette samarbeid med helsevesen, henvise mv.

² Merk her hvordan de ulike kategoriene til en viss grad henger sammen. Vold og overgrep som et element i foreldrenes omsorgskompetanse kan ivaretas ved å fjerne barnet fra de skadelige betingelsene. Samtidig vil mange barn ha fått problemer som en følge av disse forholdene som nå har blitt individuelle problemer hos barnet og

3. *Familie og miljø* handler om foreldre og øvrig families rammevilkår som igjen påvirker forutsetningene for å ivareta god omsorg. Det kan handle om foreldrenes individuelle forutsetninger (e.g. psykiske lidelser eller helseproblemer, rusproblemer), familiens ytre rammevilkår (e.g. boforhold, arbeid, økonomi), eller familiens relasjoner (e.g. nettverk, integrering i lokalsamfunn).

Disse behovskategoriene peker også i retning av visse typer tiltak. Behovene handler i stor grad om å legge til rette for at man har rammevilkår som er nødvendig for å kunne utøve god foreldreomsorg og ivareta barnets utvikling. Med andre ord vil tiltak handle om å vurdere hvordan behovskategoriene påvirker den enkelte familie og kunne iverksette støttetiltak, nettverksmobiliserende tiltak og samarbeidstiltak som gir familien tilstrekkelige rammevilkår for å ivareta omsorgsoppgaver.

Vedlegg B: utdypende om barnevernets tjenesteområder

For hver av disse områdene vil ulike behovskategoriene i trekanten være mer eller mindre aktuelle.

1. *Akuttbarnevern*: Når det gjelder akuttbarnevern vil det kanskje særlig være 2d) behov for beskyttelse som er mest aktuelt.
2. *Kommunalt barnevern*: Som det fremgår i oppdrag om utvikling av en helhetlig grunnmodell for hjelpetjenester i kommunalt barnevern legges det særlig vekt på foreldrenes omsorg på områdene 2a, b, c: familieveiledning vil være en grunnleggende byggestein i slikt arbeid. Det kommunale barnevernet vil i stor grad ha behov for å tilby tiltak som bidrar til å forbedre familiers betingelser, omsorgskapasitet og ivaretagelse av barns utvikling på en slik måte at det *forebygger* skjevutvikling og omsorgsviktende betingelser. Mye av dette arbeidet vil kunne ivaretas gjennom arbeidet for å utvikle en helhetlig modell for hjelpetiltak i kommunalt barnevern. Dette prosjektet er igjen fokusert på aldersgrupper:
 - a. 0-3 år: ikke påbegynt
 - b. 4-12 år: en del av pågående prosjekt
 - c. 12-18 år: ikke påbegynt
 - d. 18-25: en del av pågående prosjekt
3. *Fosterhjem*: Også her vil familieveiledning være sentralt. Men i og med at man her snakker om barn som har flyttet fra familien sin må man påregne at de har manifeste problemer og vansker som følge av omsorgssvikt og kan ha ulike vansker. Her vil familieveiledning sånn sett kunne bære preg av hvordan man ivaretar barn med utfordringer snarere enn å bidra til å øke foreldres omsorgskapasitet (e.g. traumesensitiv omsorg).
4. *Ettervern*: Ettervern handler om å bistå ungdommer i overgangen til et selvstendig voksenliv. Det handler om å gi ungdommen tilgang på ressurser og rammevilkår som er nødvendig for å leve et selvstendig liv (ref. trekanten «Familie og miljø»), samtidig som man tilbyr veiledning og ferdighetstrening rettet mot å hjelpe ungdommen å nyttiggjøre seg slike tiltak på en god måte. Det handler ikke om psykisk helsehjelp, men snarere om å bistå ungdommer som har manifeste utfordringer og risikofaktorer å håndtere disse
5. *Statlig barnevern/institusjonsbarnevern*: Barn i institusjon har stor forekomst av psykiske plager og vansker, andre plager, utfordringer med å fullføre skole og de har opplevd å leve under omsorgsviktende betingelser. Flere rapporter viser til barnevernets utfordringer med å definere, beskrive og iverksette miljøterapeutiske og individuelle opplegg i behandlings-, og atferdsinstitusjoner. Blant annet er det stor variasjon med tanke på hvilke oppgaver institusjoner skal løse på individnivå og hvordan man legger til rette for et godt og helende miljø i institusjoner. En stor del av kompetansetjenestenes bidrag vil her måtte være å bistå til hvordan man i størst mulig grad bidrar til å et helende miljø for barn og ungdom som er utsatt for omsorgssvikt, vold og overgrep, hvordan man bidrar til at de kan fullføre

således blir en del av *barnets utvikling*-siden av trekanten, hvor individuell oppfølging og behandling kan være nødvendig.

skolegang, hvordan de kan settes i stand til å fungere bedre i samspill med verden rundt seg og regulere egen atferd og følelser og hvordan de kan forberedes best mulig til et liv på egenhånd (ettervern). Videre vil det være naturlig å tenke seg at mye av innsatsen vil måtte rettes mot kompetanseheving av personell som jobber i institusjoner.

6. *Tilsynsmyndigheter*: barnevernet har utfordringer med tanke på hvilke faglige standarder og kriterier de bør vurderes etter. Tilsynsmyndigheter har behov for bistand med tanke på gode malverk og kriterier for å vurdere forsvarlighet og kvalitet.

Kompetanseområde	Behovsbegrunnelse	Særlig innrettet mot	Kommentar
Foreldreveiledning	Grunnleggende omsorg, stimulering og veiledning av barn (ref foreldres omsorg, 2a, 2b, 2c i trekanten)	Kommunalt barnevern, statlig barnevern (ref. foreldre/barn senter)	
Avdekke vold og overgrep	Barns sikkerhet og beskyttelse (ref foreldres omsorg, 2d i trekanten)	Akutt barnevern, kommunalt barnevern	
Hjelp til barn utsatt for omsorgsviktende betingelser eller barn som har medfødte vansker.	Barnets behov for å håndtere og regulere følelser og atferd, behov for å kunne gjennomføre skole og læring, opprettholde sosiale relasjoner (ref barnets utvikling i trekanten)	Institusjonsbarnevern, fosterhjem, spesialiserte kommunale tiltak	
Hjelp til familie og miljø	Vurderinger av behov og fasilitering av støttetiltak, nettsverksmobiliserende tiltak og samarbeidstiltak.	Kommunalt barnevern, statlig barnevern	